

FYLKESMANNEN I FINNMARK

FINNMÁRKKU FYLKKÁMANNI

Landbruks- og matdepartementet

Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Deres ref
16/660

Deres dato
30.05.2016

Vår ref
Sak 2016/2537
Ark 541.0

Vår dato
28.08.2016

Saksbehandler/direkte telefon: Trond Aarseth – 78 95 03 15

Forslag til endringer i reindriftsloven og jordskifteloven som åpner for bruk av jordskifteretten på interne forhold i reindriften - høringsuttalelse

Arbeidsgruppen foreslår at jordskifteretten får en langt sterkere kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften. Fylkesmannen er enig i dette, men med noen reservasjoner.

Fylkesmannens rolle

Forslaget innebærer at Fylkesmannen ikke lenger skal overta arbeidet med bruksregler når distriktsstyret ikke kommer i mål med arbeidet, men at Fylkesmannen da gis kompetanse til å fremme krav om at jordskifteretten utarbeider bruksregler.

Arbeidsgruppen forslag synes i hvert fall delvis å være basert på at Fylkesmannens bruksregler er blitt opphevet av jordskifteretten, og at ordningen derfor ikke fungerer tilfredsstillende. For Finnmarks del er det riktig at bruksregler fastsatt av områdestyret og Fylkesmannen er blitt brakt inn for jordskifteretten, og at jordskifteretten har opphevet beitegrenser pga. at de trolig er i strid med rettigheter ervervet ved særskilt rettsgrunnlag. Dette gjelder i distrikt 17. Det samme har imidlertid skjedd også i distrikt 16 og 30A der bruksreglene er utarbeidet av distriktsstyret. Opphevelsen er dessuten kun knyttet til grenser mellom enkelte siidaer, og dette har vært til å leve med. Fylkesmannens erfaring er at bruksreglene i stor grad har fungert etter intensjonen, og at siidaene i all hovedsak respekterer beitegrensene fastsatt i bruksreglene.

Beitegrenser fastsatt av jordskifteretten gjennom bruksregler vil utgjøre rettighetsgrenser mellom de enkelte siidaer, i motsetning til beitegrenser fastsatt av Fylkesmannen som er å anse som administrativt fastsatte grenser. Grensene skal ikke være i strid med en siidas rettigheter etablert på særskilt rettsgrunnlag, men ettersom det i liten grad foreligger noen avklaring av slike rettigheter og Fylkesmannen ikke har kompetanse til å ta stilling til rettighetskrav, står Fylkesmannen relativt fritt til å vedta administrative beitegrenser. En fastsettelse av rettighetsgrenser gjennom en jordskifteløsning vil være en omfattende

prosess. Selv om man legger til grunn at verdsettingen av beiteretten skal skje på grunnlag av (historisk) reintall som foreslått av arbeidsgruppa, vil det være nødvendig med kartlegging av andre verdier (hytter og anlegg), overlappende bruk, samt en bonitering av arealene. I tillegg vil jordskifterettens beslutning kunne ankes til lagmannsrett og høyesterett. Forslaget kan derfor medføre at det kan gå mange år å få på plass bruksreglene.

Det er i dag stor fokus på rettighetsspørsmål innenfor reindriften i Finnmark, og flere av de beitekonfliktene vi har hatt de siste årene skyldes i stor grad posisjonering og markering av rettigheter. Man tøyer tradisjonelle beitegrenser med henvisning til påståtte rettigheter, noe som skaper dårlige samarbeidsforhold og konfliktsituasjoner. Det er derfor svært uheldig dersom det går flere år før bruksreglene er på plass. Det er i den sammenheng også viktig at godkjente bruksregler fortsatt gjelder inntil de eventuelt blir endret/opphevet av jordskifteretten.

Verdisetting av beiterett

Arbeidsgruppen foreslår at verdsetting av beiteretten skal skje på grunnlag av den enkelte siidaandels reintall i en 10-20 års periode etter 1980. Reintallet i Finnmark økte sterkt på 80-tallet, og forslaget kan innebære at distrikter/siidaer som i størst grad bidro til økningen nå premieres gjennom høyere verdsetting enn de som bidro mindre til økningen. Det vil være svært uheldig om de distrikter/siidaer som har forsøkt å drive bærekraftig, igjen vil føle seg som tapere. For å unngå at dette bør man ved verdsettingen legge til grunn fastsatt øvre reintall for distrikter/sommersiidaer ved fordeling av rettigheter (areal) på vinterbeite mellom disse. Faktisk reintall i perioden etter 1980 bør kun benyttes til å beregne den enkelte vintersiidas andel av distriktets/sommersiidaens totale vinterbeite.

Avklaring av rettighetsforholdene på høst- og vinterbeitene i Vest-Finnmark

Arbeidsgruppen skisserer et opplegg for gjennomføring av rettsavklaringer på høst- og vinterbeiteområdene i Vest-Finnmark. Fylkesmannen ser behovet for en slik helhetlig avklaring av beiterettigheter. Samtidig vil vi påpeke at siidastruktur og –grenser alltid har vært fleksible over tid, og innføring av rettighetsgrenser vil medføre at man mister denne fleksibiliteten. Siidanene vil ha sine rettighetsområder uavhengig av reintallsutviklingen. Dette vil aktualisere spørsmålet om rettighetens innhold og karakter. Er rettigheten avhengig av drift? I hvilket omfang? Kan den leies ut? Kan den selges? Går den i arv? Hvem forvalter rettigheten? Det er sannsynlig at dette er spørsmål som vil kreve rettslige avklaringer, og kanskje også lovendringer.

Fylkesmannen vil også peke på at Finnmarkskommisjonen nå arbeider med felt 4 Karasjok, hvor en rekke siidaer har stilt krav om beiterettigheter. Det er dermed behov for en overordnet beslutning om rettighetsavklaringen skal skje gjennom Finnmarkskommisjonens arbeid, eller om man skal avvente et opplegg for avklaring gjennom jordskifteretten.

Reintall

Arbeidsgruppen foreslår at jordskifteretten gjennom bruksreglene også skal kunne fastsette reintall for en siida/et distrikt, og at dette reintallet ikke skal godkjennes av reindrifststyret. I Finnmark er det svært stor fokus på reintall blant reieneierne, og mange distrikter mener deres reintall er fastsatt for lavt. Slik Fylkesmannen tolker arbeidsgruppens forslag, vil distrikter som er misfornøyd med fastsatt reintall nå kunne få vurdert dette av jordskifteretten gjennom å bringe bruksreglene inn for jordskifteretten.

Reintallet på distriktsnivå er fastsatt av reindrifststyret på rent faglig grunnlag, og Fylkesmannen er skeptisk til at jordskifteretten gis selvstendig hjemmel til å fastsette reintallet. Fylkesmannen er imidlertid enig i at jordskifteretten gis muligheter til å fastsette reintallet på siidanivå innenfor rammen av fastsatt reintall for distriktet. Det vil være naturlig ettersom reintallet på siidanivå må stå i forhold til det beitegrunnet siidaen tildeles gjennom jordskifterettens beslutninger om beitegrenser.

Mekling

Konflikter som kan gi grunnlag for mekling er erfaringsvis av svært ulik karakter. Enkelte oppstår akutt og må tas tak i umiddelbart, mens andre kan være av mer eller mindre permanent karakter. Noen kan løses der og da mens andre krever langsiktige tiltak. Det er naturlig at Fylkesmannen har ansvaret for å forsøke å finne løsninger på akutte konflikter, i noen tilfeller i samråd med politiet. Dette har primært med tidsperspektivet å gjøre – man må ta tak i saken umiddelbart. For andre konflikter hvor man har bedre tid på seg, tror Fylkesmannen at man primært bør benytte konfliktrådene. Disse innehar den nødvendige kompetansen på konfliktløsning, og har dessuten muligheter til å knytte til seg meklere med reindrifskompetanse.

Konflikter kan medføre sanksjonering etter reindrifstlovens kap. 11, og det er uheldig om Fylkesmannen på den ene siden skal forsøke å opptre nøytralt mens man på den annen side sanksjonerer den ene parten i en konflikt.

Kompetanse på reindrift og samisk kultur

Fylkesmannen er enig i at det er nødvendig at jordskifteretten har kunnskaper om reindrift og samisk kultur, sedvane og rettsoppfatning dersom den skal kunne løse interne konflikter i reindriften. Hva som oppfattes som samisk sedvane og rettsforståelse vil imidlertid kunne variere, både geografisk og individuelt. Det er derfor viktig at det gis tilstrekkelig rom for skjønnsutøvelse i jordskifterettens arbeid.

Med hilsen

Ingvild Aleksandersen
Fung. fylkesmann

Trond Aarseth
avdelingsdirektør